

ताप्ली गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको
अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय-पत्र वितरण कार्यविधि, २०८०

प्रस्तावना

नेपालको संविधान, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन, २०७४ तथा संयुक्त राष्ट्र संघले पारित गरी नेपाल सरकारले हस्ताक्षर समेत गरिसकेको अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि -२००६ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) को उद्देश्य, मर्म र भावना बमोजिम अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचय-पत्र वितरण कार्यविधि बनाउन बाञ्छनिय भएकोले, स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी ताप्ली गाउँपालिकाले यो कार्यविधि तर्जुमा गरेको छ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (क) यस कार्यविधिको नाम "अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय-पत्र वितरण कार्यविधि, २०८०" रहेको छ ।
(ख) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

- (क) "ऐन" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी ऐन, २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५ समेत) सम्झनु पर्दछ ।
(ख) "नियमावली" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ अनुसार बन्ने नियमावली सम्झनु पर्दछ ।
(ग) "स्थानीय तह" भन्नाले ताप्ली गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।
(घ) "वडा कार्यालय" भन्नाले ताप्ली गाउँपालिकाका ५ वटै वडा कार्यालय सम्झनु पर्दछ ।
(ङ) "समन्वय समिति" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन, २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) को दफा ४२ बमोजिमको स्थानीय समन्वय समिति सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद-२
उद्देश्य, मापदण्ड

३. उद्देश्य : यस कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- (क) विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका नेपाली नागरिकहरूको पहिचान गरी उनीहरूलाई सेवा सुविधामा पहुँच स्थापित गर्न, त्यस्ता सेवा सुविधाहरूको लागि योजना निर्माण गर्न र स्थानीय तह देखि नै विभिन्न प्रकृतिका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको वर्गीकृत लगत राख्न सहज तुल्याउने ।
- (ख) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन र अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि २००६ (CRPD) मा नेपाल सरकारले जनाएको प्रतिबद्धता बमोजिम अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकताको आधारमा सेवा सुविधाहरू उपलब्ध गराउन सहज बनाउने ।
- (ग) अपाङ्गताको प्रकृति, वर्गीकरण र अवस्थाका आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिले पाउने सेवा, सुविधा र अवसरको प्राथमिकीकरण गर्न सहयोग गर्ने ।

४. **परिचय-पत्र वितरणका मापदण्ड देहाय बमोजिम रहेका छन्:** अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐनको अनुसूचीमा प्रकृतिका आधारमा अपाङ्गतालाई १० (दश) प्रकारमा वर्गीकरण गरिएको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐनको अनुसूचीमा उल्लेखित गाम्भीर्यताका आधारमा गरिएको अपाङ्गताको वर्गीकरण गरी देहायका चार समूहका परिचय-पत्र वितरण गरिनेछ ।

(क) **पूर्ण अशक्त अपाङ्गता:** तल उल्लेखित अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई 'क' बर्गको परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ । जुन रातो रङ्गको पृष्ठभूमिमा जारी गरिनेछ ।

१. व्यक्तिको शारीरिक, मानसिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी प्रणालीहरूमा भएको क्षति र यसले ल्याएको कार्यगत विचलनको अवस्था असाध्य गम्भीर भई अरुको सहयोग लिएर पनि दैनिक जीवन सम्पादन गर्न असाध्यै कठिन हुने व्यक्ति,
२. सामान्य भन्दा सामान्य दैनिक क्रियाकलापहरू पनि स्वयं गर्न नसक्ने र अन्य व्यक्तिको सहयोग आवश्यक पर्ने, तीव्र बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, तीव्र रूपमा अटिज्म प्रभावित व्यक्ति, पूर्ण रूपमा श्रवणदृष्टिविहिन व्यक्तिहरू,
३. दुई वा सोभन्दा बढी प्रकृतिका शारीरिक, मानसिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी क्षति भई सबैजसो दैनिक क्रियाकलापहरू अन्य व्यक्तिकै सहयोगमा गर्नुपर्ने अवस्थाका व्यक्तिहरू,
४. निरन्तर रूपमा सघन हेरचाह (स्याहार सुसार) को आवश्यक परिरहने शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्ति वा मनोसामाजिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू ।

(ख) **अति अशक्त अपाङ्गता:** तल उल्लेखित अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई 'ख' बर्गको परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ जुन निलो पृष्ठभूमिमा जारी गरिनेछ ।

१. शारीरिक, मानसिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी क्षति वा विचलन भएतापनि निरन्तर वा अधिकांश समय सहयोगी, दोभाषे वा मानव पथप्रदर्शक आदिको सहयोगमा आफ्नो दैनिक क्रियाकलापहरू लगायत हिडडुल र सञ्चार गर्न कठिनाई हुने व्यक्तिहरू,
२. मष्तिस्क पक्षघात, मेरुदण्डमा चोटपटक वा पक्षघात, हेमोफिलिया, मांशपेशी सम्बन्धी समस्या वा विचलन लगायत अन्य विभिन्न कारणले शरीरको ढाड, हात, गोडा, कम्मर आदिले काम गर्न नसकी दैनिक आवागमनको लागि हिलचेयर प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थाका व्यक्तिहरू, कुनै एउटा गोडाको घुँडा भन्दा माथिको भागमा प्रभाव परी एउटा गोडा पुरै नचल्ने वा गुमाएका व्यक्तिहरू ।

३. दुवै हात कुमदेखि वा पाखुरादेखि मुनी पुरै नचल्ने वा गुमाएका, विभिन्न कारणले दुवै हात र गोडा गुमाएका वा नचल्ने, कम्मरभन्दा मुनिको माग गुमाएका वा नचल्ने, दुवै गोडा पूर्ण क्रियाशील नभई बैसाखीको प्रयोग गर्ने व्यक्तिहरू,
४. दृष्टिविहिन र पूर्ण दृष्टिविहीनको परिभाषा अर्न्तर्गत पर्ने व्यक्तिहरू,
५. सञ्चारको लागि निरन्तर दोभाषे आवश्यक पर्ने पूर्ण रूपमा कान सुन्न नसक्ने (बहिरा), दैनिक जीवनका क्रियाकलापहरू स्वयं गर्न नसक्ने, सिकाइमा समस्या भएका बौद्धिक अपाङ्गता वा अटिज्म भएका व्यक्तिहरू, अरूको सहयोग लिइरहनुपर्ने मानसिक तथा मनोसामाजिक अपाङ्गता र बहुअपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू।

(ग) **मध्यम अपाङ्गता:** तल उल्लेखित अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई 'ग' वर्गको परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ जुन पहिलो पृष्ठभूमिमा जारी गरिनेछ ।

१. कृत्रिम अङ्ग, क्यालीपर, विशेष प्रकारका जुत्ता जस्ता सहायक सामग्रीको प्रयोगबाट सामान्य हिडडुल लगायत दैनिक जीवनका क्रियाकलापहरू स्वयं गर्न सक्ने,
२. विभिन्न कारणले घुँडामुनिको अङ्गमा मात्र प्रभाव परेको तर सहायक सामग्रीको प्रयोग नगरी पनि सामान्य हिँडडुल गर्न सक्ने,
३. कुम वा पाखुरा भन्दा मुनी एक हात गुमाएका वा हात नचल्ने वा हातले गर्ने काम गर्न नसक्ने,
४. दुवै हातको हत्केलाभन्दा मुनिका कम्तीमा बूढी औंला र चोरी औंला गुमाएका,
५. दुवै गोडाको कुर्कुच्चाभन्दा मुनिको भाग नभएका तर सामान्य हिडडुल गर्न सक्ने,
६. मेरुदण्डमा समस्या भई ढाड कुप्रिएको,
७. सिकाइमा ढिलाइ भएका दैनिक क्रियाकलाप स्वयं गर्न सक्ने बौद्धिक अपाङ्गता र अटिज्म भएका व्यक्तिहरू,
८. श्रवणयन्त्रको प्रयोगबाट वा ठूलो आवाज मात्र सुन्नसक्ने सुस्तश्रवण व्यक्तिहरू
९. शल्यक्रियाबाट स्वरयन्त्र झिकी घाँटीको नलीबाट मात्र बोल्नुपर्ने अवस्था भएका व्यक्तिहरू
१०. ओठ तालु फाटेको कारण बोली अस्पष्ट भएका व्यक्तिहरू,
११. बोलदा अड्किने, शब्द वा अक्षर दोहोर्याउने समस्या तीव्र भएका भकभके व्यक्तिहरू,
१२. तीन फिट भन्दा मुनिका होचापुड्का व्यक्तिहरू,
१३. चस्मा र श्रवणयन्त्र दुवै प्रयोग गर्ने श्रवणदृष्टिविहिन व्यक्तिहरू, लेन्स वा म्याग्रीफायरको प्रयोगबाट मात्र पढ्न सक्ने न्यून दृष्टियुक्त व्यक्तिहरू,
१४. अनुवशीय रक्तश्राव (हेमोफेलिया) सम्बन्धी समस्या भई दैनिक हिँडडुलमा कठिनाइ हुने व्यक्तिहरू,
१५. मानसिक वा मनोसामाजिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू ।

(घ) **सामान्य अपाङ्गता:** तल उल्लेखित अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई 'घ' वर्गको परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ । जुन सेतो पृष्ठभूमिमा जारी गरिनेछ ।

१. शारीरिक, मानसिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी सामान्य विचलन भएका तर दैनिक जीवनका क्रियाकलापहरू स्वयं सम्पादन गर्न सक्ने,

२. हात वा खुट्टा केही छोटो भएका, एक हातको हत्केला भन्दा मुनी नचल्ने वा गुमाएका, एक हातको हत्केलाभन्दा मुनिका कम्तीमा बूढी औंला र चोरी औंला गुमाएका वा दुवै हातको हत्केलामुनिका कम्तीमा बूढीऔंला र चोरीऔंला भएका व्यक्तिहरू,
३. ठूलो अक्षर पढ्नसक्ने न्यून दृष्टियुक्त व्यक्तिहरू,
४. दुवै गोडाको सबै औंलाका भागहरू नभएका,
५. श्रवणयन्त्र लगाई ठूलो आवाज सुन्ने तर बोली स्पष्ट भएका सुस्त श्रवण व्यक्तिहरू,

परिच्छेद - ३

परिचय पत्र ढाँचा र समन्वय समिति

५. अपाङ्गता परिचय पत्रको ढाँचा: अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचय-पत्रको ढाँचा देहाय बमोजिम हुनेछ ।

परिचय-पत्र बाहेक व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरण स्पष्ट हुने गरी नागरिकताको प्रमाण -पत्रको ढाँचामा यस कार्यविधिको अनुसूची २ बमोजिम एकापट्टी नेपाली भाषामा र अर्कापट्टी अंग्रेजी भाषामा लेखिएको माथि दफा ४ मा उल्लेखित मापदण्ड अनुसार एक पृष्ठको परिचय-पत्र गाम्भीर्यताका आधारमा गरिएका चार वर्गका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई चार फरक रङ्गमा उपलब्ध गराइनेछ ।

।

६. समन्वय समिति: समन्वय समिति सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (१) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धि ऐन, २०७४ को दफा ४२ अनुसार अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण गर्ने कार्य, अपाङ्गताको हक हित संरक्षण, कानूनमा गर्नु पर्ने सुधार, सेवा सुविधाहरूको प्रभावकारी अनुगमन लगायतका कार्यहरू गर्नको लागि गाउँपालिकामा देहाय बमोजिम एक स्थानीय समन्वय समिति रहनेछ :-
- (क) गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष - संयोजक
- (ख) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - सदस्य
- (ग) गाउँपालिकाको महिला सदस्य मध्येबाट गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको महिला सदस्य एक जना - सदस्य
- (घ) गाउँपालिका भित्रका माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक वा श्रोत व्यक्ति मध्येबाट गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको व्यक्ति एक जना - सदस्य
- (ङ.) गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको स्थानीय स्वास्थ्य चौकी वा अस्पतालको चिकित्सक एक जना - सदस्य
- (च) स्थानीय प्रहरी कार्यालयको प्रमुख - सदस्य
- (छ) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको हक, हित र संरक्षणको क्षेत्रमा स्थानीय स्तरमा कार्यरत संघ संस्थाहरू मध्येबाट गाउँ कार्यपालिकाले मनोनित गरेको संस्थाको प्रतिनिधि एक जना - सदस्य
- (ज) गाउँपालिका भित्रका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू मध्येबाट समन्वय समितिले मनोनयन गरेको एक जना महिला सहित तीन जना - सदस्य
- (झ) गाउँपालिकाको कानून शाखा प्रमुख - सदस्य

७. स्थानिय समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (क) अपाङ्गताको प्रकृति, वर्गीकरण र अवस्थाको आधारमा परिचय पत्र वितरणको लागि सिफारिस गर्ने ।
- (ख) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको हक, हित र संरक्षणका लागि कार्य गर्ने ।
- (ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको खोजी अभियान सञ्चालन गरी परिचय पत्र वितरणको लागि घुम्ति शिविर सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) परिचय पत्र वितरणको लागि प्रचार प्रसार गर्ने तथा नागरिक वडा पत्र तयार गरी राख्ने ।
- (ङ) अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण तथा अपाङ्गता सम्बन्धि नीति, योजना, कार्यक्रम तथा कानूनमा सुधार गर्न प्रदेश तथा संघीय मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।
- (च) परिचय पत्र वितरणमा देखिएका समस्याहरू समाधानका लागि सम्बन्धित संघ, संस्था तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग बैठक गरी छलफल गर्ने र सुधारका उपायहरू पहिचान गरी लागू गर्ने ।
- (छ) परिचय पत्र वितरण प्रक्रियालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउनको लागि आवश्यक कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- (ज) परिचय पत्र सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क तयार गर्ने, विश्लेषण गर्ने र नीति तर्जुमाको लागि सम्बन्धित निकायलाई सुझाव दिने ।
- (झ) अपाङ्गता सम्बन्धी विषयमा प्रदेश, संघ तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा प्रतिवेदन गर्ने ।
- (ञ) अपाङ्गता सम्बन्धि कार्य गर्ने जनशक्तिलाई आवश्यकता अनुसार क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- (ट) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले पाउने सेवा सुविधाहरू नछुट्ने र नदोहोरिने गरी छिटो छरितो रूपमा उपलब्ध गराउने ।
- (ठ) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको उद्धार तथा पुनर्स्थापना गर्ने ।
- (ड) अपाङ्गता मैत्री कार्य वातावरण तथा भौतिक संरचना निर्माण गर्ने ।
- (ढ) अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण कार्यक्रम, अपाङ्गता सम्बन्धी सञ्चालित कार्यक्रमहरू तथा वितरित सेवा सुविधाहरूको निरन्तर अनुगमन गर्ने ।

परिच्छेद-४

परिचय पत्र वितरण सम्बन्धी आवश्यक कागजात तथा प्रक्रिया

८. परिचय-पत्र वितरण प्रक्रिया: परिचय-पत्र वितरण प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्थायी ठेगाना भएको वडा कार्यालयमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति स्वयं वा निजका अभिभावक वा संरक्षकले अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा परिचय-पत्र प्राप्तिका लागि सबै पुष्ट्याई गर्ने कागजातहरू २ प्रति समावेश गरी निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(ख) दरखास्तमा आफ्नो नाम, स्थायी ठेगाना, उमेर, अपाङ्गताको प्रकृति र अवस्था खुल्ने चिकित्सकको प्रतिवेदन, पासपोर्ट साइजको फोटो-३ प्रति र शारीरिक रूपमा अपाङ्गता देखिने पूर्ण कदको रंगिन/साधा फोटो-१ प्रति, असक्तताको गाम्भीर्यता अवस्था र शरीरका अंगहरूले गर्ने काममा आएको समस्या वा दैनिक क्रियाकलापमा हुने सिमितताहरूको विवरण संलग्न हुनुपर्नेछ ।

यस प्रयोजनको लागि जन्मदर्ता प्रमाण-पत्र वा नागरिकताको प्रमाण-पत्र वा जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा वा शैक्षिक योग्यताको प्रमाण-पत्र वा मतदाता परिचय-पत्र वा अपाङ्गताको आधारमा कुनै जागिर गरिरहेको भए नियुक्ति पत्र वा त्यो संस्थाले दिएको प्रमाण वा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता भएका अपाङ्गता सम्बन्धी कार्य गर्ने संघसंस्थाले गरेको सिफारिस मध्ये कुनै एक वा यस्तै बिश्वस्त हुन सक्ने आधार दिने अन्य प्रमाणित लिखितलाई आधार मानिनेछ ।

(ग) रित पुगी आएको निवेदनमा वडा कार्यालयले निवेदन प्राप्त भएको मितिले बढीमा ३ दिनभित्र निवेदकले पेश गरेका कागजातहरूको एक प्रति कार्यालयमा राखि वडा कार्यालयको सिफारिस सहित एक प्रति गाउँपालिकामा पठाउनु पर्दछ ।

(घ) सम्बन्धित व्यक्तिले पेश गरेको निवेदन उपर कुनै कागजात वा प्रमाण नपुगी परिचय-पत्रका लागि सिफारिस गर्न उपयुक्त नदेखिएमा सो व्यहोरा निवेदकलाई ३ दिन भित्रमा जानकारी दिनु पर्दछ ।

(ङ) कार्यपालिकाको सम्बन्धित शाखाले प्राप्त निवेदनलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रणालीमा समावेश हुनेगरी नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त चिकित्सकको सिफारिस बमोजिम स्थानीय समन्वय समितिबाट वर्ग समेत खुलाई निर्णय गराउनु पर्नेछ ।

(च) वडा कार्यालयले सिफारिस गर्न नसकिने भनी दिएको जानकारी निवेदकलाई चित्त नबुझे सूचना पाएको १५ दिन भित्रमा ताप्ली गाउँपालिका समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(छ) यसरी प्राप्त भएको निवेदन समेत समावेश राखि स्थानीय समन्वय समितिको बैठकमा पेश गर्नु पर्दछ । निवेदकले पेश गरेका कागजात र अन्य सम्भाव्य तथ्य प्रमाणका आधारमा निजले परिचय-पत्र पाउने देखियो भनि स्थानीय समन्वय समितिले सिफारिस गरेमा निजलाई परिचय-पत्र वितरण गरी त्यसको जानकारी निवेदक तथा वडा कार्यालयलाई समेत दिनु पर्दछ ।

(झ) परिचय-पत्रका लागि सिफारिस गर्न कुनै कठिनाई परेमा वडा कार्यालयले चिकित्सक/विशेषज्ञ वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाका प्रतिनिधिसँग राय परामर्श लिन सक्नेछ ।

(ञ) सामान्यतया अपाङ्गता भएका व्यक्ति स्वयंले आफ्नो परिचय-पत्र बुझिलिनु पर्दछ । अति अशक्त वा पूर्ण अशक्त अपाङ्गता भएको कारणले परिचय-पत्र बुझिलिन आउन नसक्ने भएमा वडा कार्यालयको सिफारिसमा परिवारको सदस्य, संरक्षक वा निजको बसोबास गर्ने स्थानीय तहका पदाधिकारीले निजलाई बुझाउने गरी बुझिलिन सक्नेछन् ।

(ट) परिचय-पत्र प्राप्त व्यक्तिहरूको वर्गीकृत लगत स्थानीय तहले कम्प्युटराइज गरी आफ्नो कार्यालयमा राखी चौमासिक रूपमा प्रदेश र संघको सम्बन्धित मन्त्रालयमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(ठ) समन्वय समितिले परिचय-पत्र दिन भनी ठहर गरेका व्यक्तिलाई स्थानीय तहको कार्यालयले अनुसूची २ बमोजिमको परिचय-पत्र (अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई) निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(ड) परिचय-पत्रमा गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतको हस्ताक्षर हुनेछ । प्रचलित कानूनको अधिनमा रही अन्य अधिकृत कर्मचारीलाई समेत अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(ढ) प्रत्यक्ष रूपमा देखिने वा अवलोकन गर्न सकिने शारीरिक क्षतिको हकमा परिचय-पत्र प्रदान गर्ने अधिकारीले अवलोकन गरी तत्काल उपयुक्त परिचय-पत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (ण) प्रत्यक्ष रूपमा नदेखिने वा अवलोकन गर्न नसकिने शारीरिक, मानसिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी क्षति भएका वा प्रष्ट रूपमा छुट्याउन समस्या भएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिका हकमा समन्वय समितिमा पेश गरी समितिको सिफारिसका आधारमा परिचय-पत्र वितरण गर्नु पर्नेछ ।
- (त) अपाङ्गताको गाम्भीर्यताका आधारमा एक पटक परिचयपत्र लिए पछि अपाङ्गताको कार्यगत सिमिततामा परिवर्तन भई गाम्भीर्यतामा फरक आएमा परिचय पत्र परिवर्तनको लागि पहिला लिएको परिचय पत्र साथमै राखि परिचय-पत्र परिवर्तन गरि पाऊ भनि गाउँपालिकामा निवेदन दिनु पर्ने छ । प्राप्त निवेदनको कार्यवाही प्रक्रिया नयाँ परिचय-पत्र प्रदान गर्दा अपनाईए बमोजिम नै हुनेछ ।
- (थ) कसैले पनि झुटा विवरण दिई परिचय-पत्र लिने प्रयास गर्नु हुँदैन । यदि त्यसरी झुटा विवरण दिई अपाङ्गता परिचय-पत्र लिएमा कानून बमोजिम कार्यवाही हुनेछ ।

९. अपाङ्गता परिचय-पत्रको ढाँचा:

अपाङ्गता परिचय-पत्र वितरण निर्देशिका, २०६५ को अनुसूची -३ बमोजिमको परिचय पत्रको ढाँचा यस कार्यविधिको अनुसूची -२ बमोजिम हुनेछ। अपाङ्गता परिचय-पत्रको आकार नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्रको आकार बराबरको हुनेछ।

१०. अन्य स्थानीय तहको व्यक्तिलाई परिचय-पत्र दिन सकिने:

स्थानीय ठेगानामा बसोबास नभएका र विभिन्न अवरोध तथा शारीरिक वा मानसिक अवस्थाको गम्भीरताको कारण आफ्नो स्थायी बसोबास भएको जिल्लामा गई अपाङ्गता परिचय-पत्र प्राप्त गर्न असमर्थ व्यक्तिहरुका लागि निजको स्थायी बसोबास भएको स्थानको सम्बन्धित स्थानीय तहबाट परिचय-पत्र नलिएको सुनिश्चत भएमा दफा ८ को प्रक्रिया पुरा गरी परिचय-पत्र प्रदान गरेर सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जानकारी गराउन सकिनेछ ।

११. प्रतिलिपि सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) परिचय-पत्र हराइ, नासिइ वा बिग्रिई परिचय-पत्रको प्रतिलिपि लिनु पर्ने भएमा आफ्नो स्थायी ठेगाना भएको स्थानीय तहको वडा कार्यालयमा यथार्थ विवरण र कारण खुलाई सिफारिसका लागि निवेदन दिनु पर्दछ ।
- (२) वडा कार्यालयले सबै व्यहोरा बुझि निवेदकको माग मनासिब देखिएमा परिचय-पत्रको प्रतिलिपी उपलब्ध गराउन प्राप्त निवेदन तथा अन्य कागजातको प्रतिलिपि वडा कार्यालयमा राखी निवेदकले पेश गरेको सक्कल कागजात सहित सिफारिस गरी ताप्ली गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा पठाउनु पर्दछ ।
- (३) ताप्ली गाउँपालिकाले सिफारिस सहित प्राप्त भएको निवेदन अपाङ्गताको प्रकृती अनुसार सोझै वा स्थानीय समन्वय समितिमा पेश गरी समितिको निर्णय अनुसार अपाङ्गता परिचय-पत्रको प्रतिलिपी निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (४) प्रतिलिपिका लागि प्राप्त भएको निवेदनका बिषयमा सो परिचय-पत्र बाहेक व्यक्तिले पहिले प्राप्त गरेको परिचय पत्रमा हेरफेर गर्नुपर्ने देखिएमा स्थानीय समन्वय समितिमा पेश गरी सो समितिबाट प्राप्त निर्देशन अनुसार गर्नु पर्दछ ।

१२. सजाय : यस कार्यविधिको प्रतिकूल कार्य भएमा प्रचलित कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम सजाय हुनेछ ।

१३. अभिलेख सम्बन्धि व्यवस्था:

- (१) सम्बन्धित वडा कार्यालयले आफ्नो क्षेत्रमा भएका कुल अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू मध्ये परिचय-पत्र पाएका व्यक्तिहरूको अपाङ्गताको प्रकृति र गाम्भीर्यता लगायत अन्य आवश्यक विवरण खुल्ने गरी नियमित रूपमा अद्यावधिक गरी त्यसको चौमासिक विवरण तयार गरी नियमित रूपमा गाउँपालिका लाई पठाउनु पर्दछ ।
- (२) गाउँपालिकाले परिचय-पत्र वितरण गरे पछि यसको जानकारी परिचय पत्र प्राप्त गर्ने व्यक्तिको स्थायी ठेगाना भएको वडा कार्यालयलाई दिनु पर्दछ ।
- (३) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका कुल अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू तथा अपाङ्गता परिचय-पत्र पाएका व्यक्तिहरूको अभिलेख राखी त्यसको चौमासिक प्रतिवेदन प्रदेशको सामाजिक विकास मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय र संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा पठाउनेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

१४. विविध :

- (१) यो कार्यविधि लागू हुनु अगाडि प्राप्त गरेको अपाङ्गता परिचय-पत्र सम्बन्धित गाउँपालिकामा बुझाई यो कार्यविधि जारी भएको मितिले १ वर्ष भित्रमा यस कार्यविधि बमोजिम परिचय-पत्र लिनु पर्ने छ । यस अघि जारी भएका परिचय पत्र एक वर्ष पछि स्वतः मान्य हुने छैन ।
- (२) यस कार्यविधिमा भएको प्रावधान अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धि ऐन र अन्य प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।
- (३) अपाङ्गता परिचय-पत्र वितरण सम्बन्धमा यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएको विषयमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी ऐन र अन्य प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (४) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रहेका विकट तथा दुर्गम गाउँहरूमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अपाङ्गता परिचय-पत्र लगायतको सेवा सरल तरिकाले उपलब्ध गराउन कम्तीमा वर्षको एक पटक ती ठाउँहरूमा परिचय-पत्र वितरण सम्बन्धी घुम्ती शिविर सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

१५. नवीकरण सम्बन्धी व्यवस्था:

गाउँपालिकाले हरेक आ.व. सुरु हुनु अगावै नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त चिकित्सक/डाक्टर झिकाई हरेक वडामा घुम्ती शिविर सञ्चालन गरी सबै समन्वय समितिको निर्णय बमोजिम सबै लाभग्राहीको परिचय-पत्र नवीकरण तथा वर्गको पुनरावलोकन गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची-१

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचयपत्र पाउनको लागि दिने निवेदनको ढाँचा

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू
ताप्ली गाउँपालिका,

फोटो

मिति :.....

विषय : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय-पत्र पाउँ ।

महोदय,

म अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय-पत्र पाउन योग्य भएकोले निम्न लिखित विवरण राखि परिचय-पत्र पाउन यो निवेदन पेश गरेको छु । मैले पेश गरेको विवरण ठीक साँचो छ, झुट्टा ठहरेमा प्रचलित कानून बमोजिमको सजाय भोग्न मञ्जुर छु ।

१. नाम थर ..... उमेर ..... लिङ्ग .....

२. प्रदेश :

३. ठेगाना:

(क) स्थायी ठेगाना : .....पालिका, वडा नं..... टोल .....

(ख) अस्थायी ठेगाना : .....पालिका, वडा नं.....टोल .....

(ग) सम्पर्क टेलिफोन वा मोबाइल नं. ....

३. संरक्षक र अभिभावकको नाम थर ..... निवेदकको नाता .....

४. संरक्षक र अभिभावकको टेलिफोन वा मोबाइल नं. ....

५. नेपाल सरकारको परिभाषा र वर्गीकरण अनुसार अपाङ्गताको प्रकार .....

६. नेपाल सरकारको परिभाषा र वर्गीकरण अनुसार अशक्तताको आधारमा अपाङ्गताको प्रकार .....

७. शरीरको अंग, संरचना, प्रणालीमा आएको क्षतिको विवरण
.....
.....
८. क्षति भएपछि दैनिक क्रियाकलापमा आएको अवरोध वा सिमितताको विवरण
.....
.....
९. अपाङ्गताको कारण उपयुक्त स्थानमा चिनो लगाउनुहोस् ।
क) रोगको दीर्घ असर   ख) दुर्घटना   ग) जन्मजात
घ) सशस्त्र द्वन्द्व   ड) वंशानुगत कारण   च) अन्य .....
१०. सहायक सामग्री प्रयोग गर्नु पर्ने आवश्यकता भएको वा नभएको : उपयुक्त स्थानमा चिनो लगाउनुहोस् ।
क) भएको   ख) नभएको
११. आवश्यकता भएको भए कस्तो प्रकारको सहायक सामग्रीको प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ ।
.....
१२. सहायक सामग्री प्रयोग गर्ने गरेको/नगरेको (उपयुक्त स्थानमा चिनो लगाउनुहोस् ।
क) गर्ने गरेको   ख) गर्ने नगरेको
१३. सहायक सामग्री प्रयोग गर्ने गरेको भए सामग्रीको नाम : .....
१४. अन्य व्यक्तिको सहयोग विना आफ्ना कस्ता कस्ता दैनिक कार्य गर्न सक्नुहुन्छ ?
क) .....   ख).....   ग) .....
घ) .....   ड) .....   च) .....
१५. अन्य व्यक्तिको सहयोग लिनुहुन्छ भने कुन कुन कामको लागि लिनु हुन्छ ?
क) .....   ख).....   ग) .....
घ).....   ड).....   च) .....
१६. पछिल्लो शैक्षिक योग्यता
क) आधारभूत तह (कक्षा .....)   ख) माध्यमिक तह (कक्षा .....)
ग) स्नातक तह   घ) स्नातकोत्तर तह   ड) विद्यावारिधी तह
१७. कुनै तालिम प्राप्त गर्नुभएको भए मुख्य तालिमहरूको नाम लेख्नुहोस् ।
.....
.....
१८. हालको पेशा :
क) अध्ययन   ख) कृषि व्यवसाय   ग) स्वरोजगार   घ) अध्ययन
ड) सरकारी सेवा   च) निजी क्षेत्रमा सेवा   ज) केही नगरेको   झ) अन्य ...

निवेदक

नाम, थर .....

हस्ताक्षर .....

मिति .....

अनुसूची- २

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय-पत्र

ताप्ली गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
रुपाटार, उदयपुर
कोशी प्रदेश, नेपाल।

फोटो

परिचय-पत्रको

नम्बर:

प्रकार:

अपाङ्गता परिचय-पत्र

- १) नाम, थर: .....
- २) स्थायी ठेगाना: प्रदेश ..... जिल्ला.....स्थानीय तह.....(वडा)...
- ३) जन्ममिति: ..... ४) नागरिकता/जन्म दर्ता नम्बर:.....(जारी मिति).....
- ५) लिङ्ग: ..... ६) रक्त समूह.....
- ७) अपाङ्गताको किसिम: प्रकृतिको आधारमा .....गम्भीरता .....
- ८) बाबु/आमा वा संरक्षकको नाम, थर.....(बाजेको नाम).....
- ९) परिचय-पत्र वाहकको दस्तखत:.....

प्रमाणित गर्ने अधिकारी

दस्तखत.....

मिति .....

नाम, थर .....

पद .....

कार्यालयको छाप

नोट: यो परिचपत्र कसैले पाएमा नजिकको प्रहरी कार्यालय वा स्थानीय निकायमा बुझाइदिनुहोला ।

Annex -2

Disability Identity Card Format

Tapli Rural Municipality
Office of the Rural Municipal Executive
Rupatar, Udaypur,
koshi Province, Nepal

Photographs

ID Card

Number:

Type :

Disability Identity Card

- 1) Full Name of Person:
- 2) Permanent Address: Province .....District..... Local Level.....(ward no.)...
- 3) Date of Birth   4) Citizenship/Birth Registration Number:.....
- 5) Sex: ..... 6) Blood Group.....
- 7) Types of Disability : On the basis of nature .....On the basis of Severity.....
- 8) Father Name/Mother Name or Guardain .....(Grandfather).....
- 9) Signature of ID card Holders.....

Approved by _____

Signature .....

Office stamp

Date .....

Name .....

Designation .....

Note: If somebody finds this ID card, please deposit this in the nearby police station or municipality office.

अनुसूची- ३

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको कार्यालयमा राखिने अभिलेखको ढाँचा

क्रम संख्या:

अपाङ्गता परिचयपत्र नम्बर: परिचयपत्रको प्रकार .....

१) नाम, थर:

२) ठेगाना (स्थायी) प्रदेश: जिल्ला : स्थानीय तह: वडा:

३) ठेगाना (अस्थायी) प्रदेश: जिल्ला : स्थानीय तह: वडा:

४) जन्म मिति: ५) नागरीकता नम्बर: ६) लिङ्ग:

७) रक्त समुह ८) विवाहित/अविवाहित:

९) बाबु/आमा वा संरक्षकको नाम, थर:

१०) ठेगाना: प्रदेश जिल्ला: स्थानीय तह: वडा नं:

११) अपाङ्गता भएको व्यक्तिसँगको नाता:

१२) पढ्छिल्लो शैक्षिक योग्यता:

१३) अध्ययनरत विद्यालय वा कलेज : ..... अध्ययन नगरेको (...) पढाइ सकेको (....)

१४) पेशा: .....

१५) अपाङ्गताको किसिम:.....

क) अपाङ्गताको प्रकृतिको आधारमा .....

ख) अपाङ्गताको गम्भीरताको आधारमा .....

१६) कस्ता दैनिक क्रियाकलापहरू गर्न सकिन्छ ?

.....

१७) कस्ता दैनिक क्रियाकलापहरू गर्न सकिँदैन ?

.....

१८) सहायक सामग्री आवश्यक पर्ने (.....) नपर्ने (.....)
आवश्यक पर्ने भए के .....

१९) हाल सहायक सामग्री:- पाएको नपाएको

२०) परिचय-पत्र बाहकले प्राप्त गरेका अन्य सेवा, सुविधा

.....

२१) परिचयपत्र बाहकलाई आवश्यक परेका अन्य सेवा सुविधाहरू

.....

२२) सेवा, सुविधा प्रदान गर्ने निकाय: .....

२३) अन्य .....

प्रमाणित गर्ने अधिकारीको:

दस्तखत:

मिति :

नाम, थर:

पद:

कार्यालय:

आज्ञाले,

भक्त बहादुर राई

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

